

Vad ska vi med kyrkan till?

Amnehärad-Lyrestads pastorat
2023-03-22

Per Pettersson, senior professor i religionssociologi
Centrum för tjänsteforskning, Karlstads universitet
Centrum för forskning om Religion och Samhälle, Uppsala universitet

Religionen kommer att försvinna i det moderna samhället

(Max Weber, 1864-1920)

Ökad rationalisering

Samhället utvecklas genom att delas upp i allt mer specialiserade funktioner där den organiserade religionens område minskar allt mer

Vetenskapens utveckling

Människor förstår hur världen fungerar och behöver inte konstruera religiösa förklaringar ("avmystifiering" av världen)

Höjd materiell levnadsstandard

I takt med höjd materiell levnadsstandard minskar behovet av att fly till en annan verklighet

Men under de senaste 40 åren har

Religion återkommit i det offentliga

(Politik, Ekonomi, Juridik, Media, etc.)

genom ökande synlighet och närvaro

De senaste 10 åren:

Ökande migration - även av religion!

= Nya utmaningar för alla delar av samhället

*Religionens **synliggörande** på den internationella arenan*

- Katolska kyrkans roll i Polen i samband med frigörelsen 29 december **1989**
- Sovjetunionens upplösning 25 december **1991**
- Upplösningen av apartheidregimen i Sydafrika **1994**, Nelson Mandela, biskop Desmond Tutu och andra kyrkoledare
- Ryska Ortodoxa kyrkans politiska roll – idag **2023** är religion en central identitetsmarkör för Vladimir Putin
- Kristendomens roll i USA:s politiska liv idag **2023** – presidenten som välsignar, evangelikala kristnas roll m.m.

Religionens **synlighet** ökar även

Genom att
det som människor tidigare har
behållit privat
visas och uttalas offentligt

Privat religion blir legitim i det offentliga

- Carola i melodifestivalen 1983
- Statsminister Göran Persson berättade i "Sommar i P1" att han tänkte bli präst
- Jonas Gardell skrev en bok om Jesus och är tydlig med sin tro
- LO:s ordförande Vanja Lundby Vedin och TCO:s ordförande Sture Nordh talade om sitt kyrkliga engagemang
- Göran Greider skrev om att han har mött Jesus och hade en dialogpredikan om det i Göteborgs Domkyrka
- Leif GW Persson berättade att han tror på ett liv efter döden

Max Webers sekulariseringsteori har omvärderats

Religionen försvinner inte med det
moderna samhällets utveckling
– men den förändras!

***Forskningens fokus har ändrats
från bevis på sekularisering
till analys av religiös förändring***

Kvalitet i livslånga tjänsterelationer

Svenska kyrkan ur tjänsteteoretiskt och religionssociologiskt perspektiv

Per Pettersson, 2000

Verbum, Stockholm

(slutsåld)

Gratis PDF: <http://uu.diva-portal.org>

Vad ska (vi =)
Svea och Sven Svensson
med kyrkan till?

Ordet "Kyrkan" har flera olika betydelser

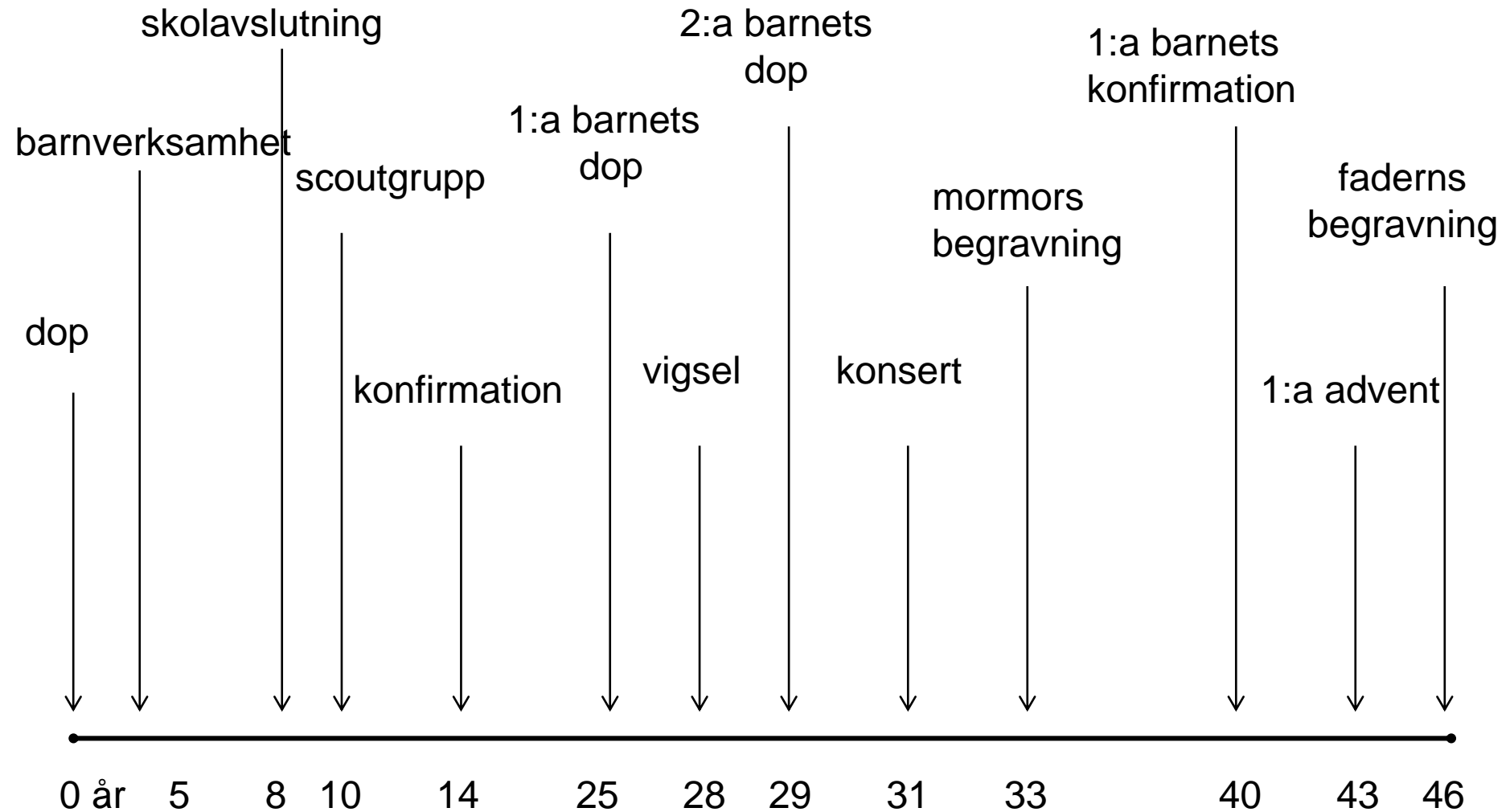
- Svenska kyrkan som organisation (trossamfund med ekonomi, personal etc., - stiftet, pastoratet, församlingen)
- Kyrkobyggnaden
- Gemenskapen av alla kristna i hela världen
- Kristi kropp = gemenskapen av alla döpta medlemmar (*kroppen och lemmarna, 1 Kor. 12:12-27*)
- Kyrkans medlemmar = Vi, Svea och Sven Svensson

Svea och Sven Svensson möten med Svenska kyrkan 2021

- 54 % var medlemmar i Svenska kyrkan
- 35 % av alla födda barn i Sverige döptes inom Svenska kyrkan (58% av medlemmarnas barn)
- 20% av alla 15-åringar konfirmerades inom Svenska kyrkan (36% av 15-åringar som är medlemmar)
- 24 % av alla äktenskap skedde enligt Svenska kyrkans ordning
- 67 % av alla begravningar skedde enligt Svenska kyrkans ordning

OBS: 27 % av den Svenska befolkningen är födda utomlands eller är barn med båda föräldrarna födda utomlands

Svea Svenssons livsperspektiv på sin relation till kyrkan

Svea och Svens relation till kyrkan och Svenska kyrkans roll i samhället förändras genom att Sverige förändras

År 1862 - 1951 - 2000 - 2023

161 år av omfattande

- *Samhällsförändringar*
och
- *Religiösa förändringar*

Kyrkan i svenska jordbrukssamhället 1862

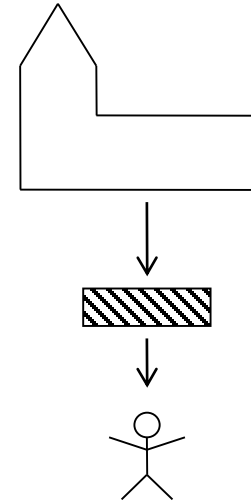
1862-2023

Relationerna har förändrats mellan:

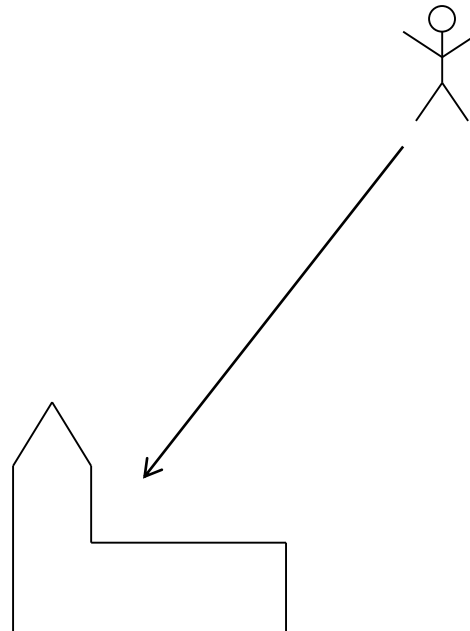
1. Kyrkan och samhället som helhet
2. Kyrkan och andra institutioner/organisationer
- 3. Kyrkan och enskilda människor**

Relationerna har förändrats mellan kyrkan och individen – från makt/överhet till resurs

Kyrkan som
överhet i jordbruks-
/industrisamhället

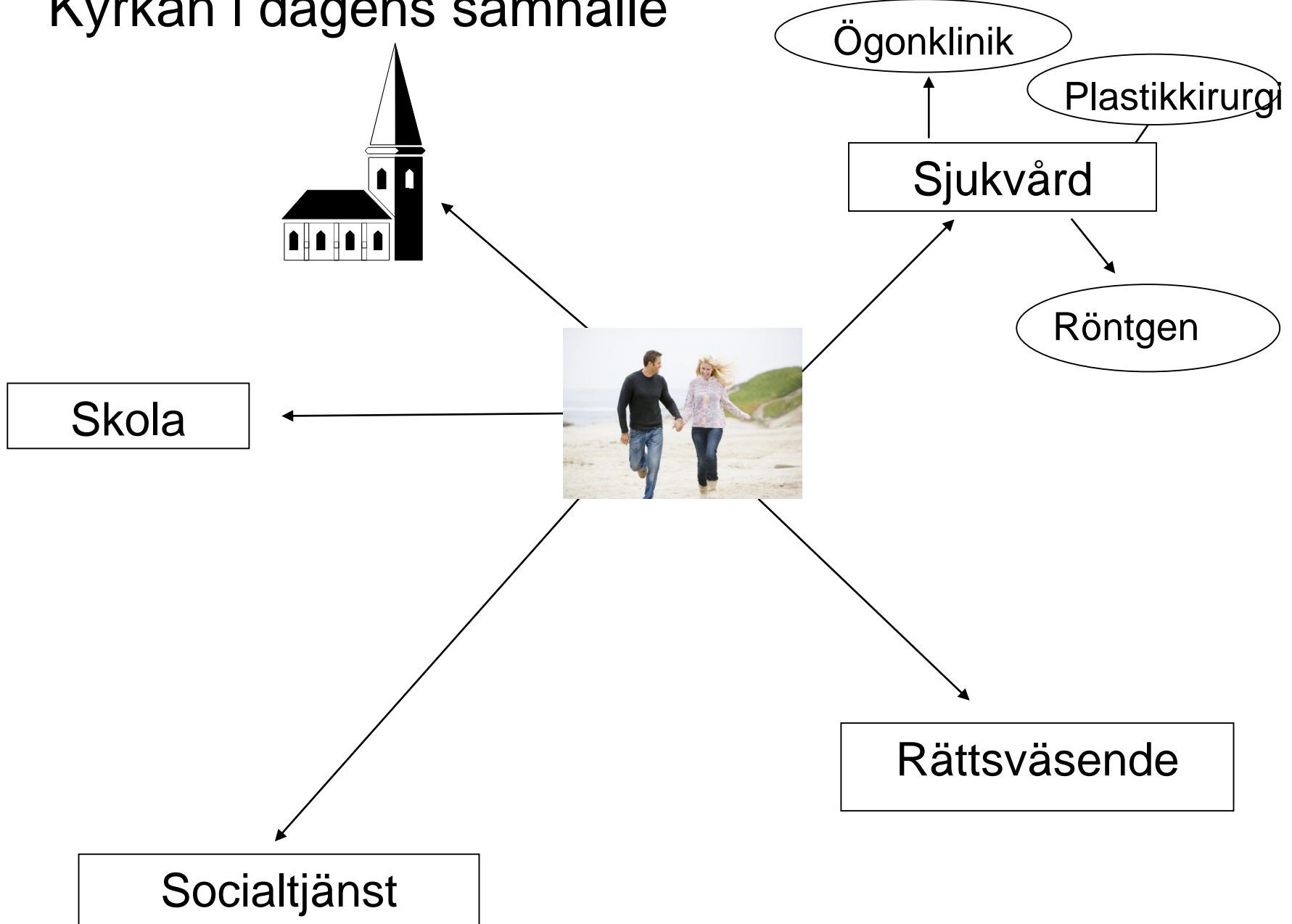
Kyrkan som en
möjlig resurs i
dagens samhälle

Från kyrkan som makt och religiöst monopol till kyrkan som en valfri resurs

- Samhället har delats upp i allt mer specialiserade funktioner (jfr. Weber)
- Kyrkan har utvecklats till en specialiserad resurs inom vissa områden (kristen tro, livsriter, gudstjänster, mening och sammanhang, goda värderingar, existentiella livsfrågor, m.m.)

Kyrkan i dagens samhälle

Andel av befolkningen som deltar i huvudgudstjänst per söndag Utveckling 1897-2021

- 1897 17%
- 1927 5,4%

Genomsnitt per söndag (52 söndagar):

- 1970 2,6%
- 1990 2,0%
- 2011 0,9% (1,3% av Sv. kyrkans medl.)
- 2019 0,6% (1,1% av Sv. kyrkans medl.)

Fortsatt och ökande efterfrågan på Svenska kyrkan inom vissa områden, även gudstjänster!

- **Gudstjänster** vid dop, konfirmation, vigsel, begravning
- **Gudstjänster** vid årets högtider (främst advent-jul)
- **Gudstjänster** och själavård vid kris och katastrof
- Heliga platser och rum som kyrkan tillhandahåller som miljöer för enskild andakt/**gudstjänst**, m.m. (kyrkobyggnader/kyrkogårdar)
- Kyrkan som förvaltare av det gemensamma kollektiva minnet och traditionen t.ex. skolavslutningar (ofta **gudstjänst**karaktär)
- Social välfärdsaktör
- Expert på död och sorg
- Representant för värderingar som rör människovärde och omsorg
- Etisk expert och resurs

Kyrkans närvaro har ökat i samband med kriser och katastrofer i Sverige

- 1986 Mordet på Olof Palme
- **1994 M/s Estonia katastrofen**
- 1998 Diskotekbranden i Göteborg
- 2003 Mordet på utrikesminister Anna Lindh
- 2004 Asien tsunamin
- 2017 Bussolycka i Sveg,
- 2022 Bränder i Norrköping och Uppsala
- 2023-01-28 Skjutning i Skogås
- 2023-02-04 Bussolycka vid Hörby

8 av 10 rektorer tror att traditionen med skolavslutning i kyrkan kommer att fortsätta

**KYRKANS
TIDNING**

ÅRGÅNG 32 LÖSNUMMER 20:-

vägledare.

JOBDET & DU 10

FOTO: MIKAEL M.

ONSDAG 5 JUNI 2013 NR 23

Mer än varannan skola har skolavslutning i kyrkan. Åtta av tio rektorer tror att den starka traditionen kommer att fortsätta.

Det visar en stor enkät med över 720 rektorer som Kyrkans Tidning har gjort.

NYHETER 4

Skolavslutning i kyrkan lagfästs

Riksdagens utbildningsutskott beslutade i dag att lagen ska ändras så att skolor får rätt att hålla avslutningar i kyrkan (2016-04-28)

Svensk religiös ”normalitet” förändras i speciella situationer

Det som betraktas som
religiöst “onormalt” i *normalt* vardagsliv,
uppfattas som
religiös normalitet i *“onormala”* situationer

Kyrkobyggnadens betydelse

En undersökning inför kyrka-stat förändringen år 2000:

71% anser det viktigt att det finns en kyrka där man bor

50% är beredda att frivilligt satsa tid/pengar

Lyrestads kyrka 1674-2023 = 349 år

Förtroende för samhällsinstitutioner

(Förtroende-barometern februari 2023, 1201 personer 16 år eller äldre)

Procentandel som har mycket stort/ganska stort förtroende

- Sjukvården 67%
- Polisen 67
- Domstolarna 64
- Riksdagen 47
- **Svenska kyrkan 42**
- Facket 42
- Regeringen 34
- Storföretagen 30
- Politiska partierna 21

”Mismatch” och spänningar mellan olika förväntningar

Kyrkomedlemmarnas attityder och praktik

Efterfrågar livsriter, kyrkobyggnader, socialt arbete, agerande i kris- och katastrof

Förväntar trygghet, mening, sammanhang, tradition, högtid

Vill ha tillfällig tillgänglighet när man behöver, individuellt bemötande

Olika förväntningar

Prioriterar söndagsgudstjänster och andra kollektiva aktiviteter

Förväntar regelbundet deltagande

Syftar till att förmedla kristen tro och religiös erfarenhet

Kyrkoorganisationens identitet och policy

Biobesök

- Hur många av er är biobesökare?

Operabesök

- Hur många av er är operabesökare?

Även enstaka gudstjänstdeltagande kan betyda mycket för individen!

Studie av Svenska kyrkans 6,4 miljoner
medlemmar år 2011:

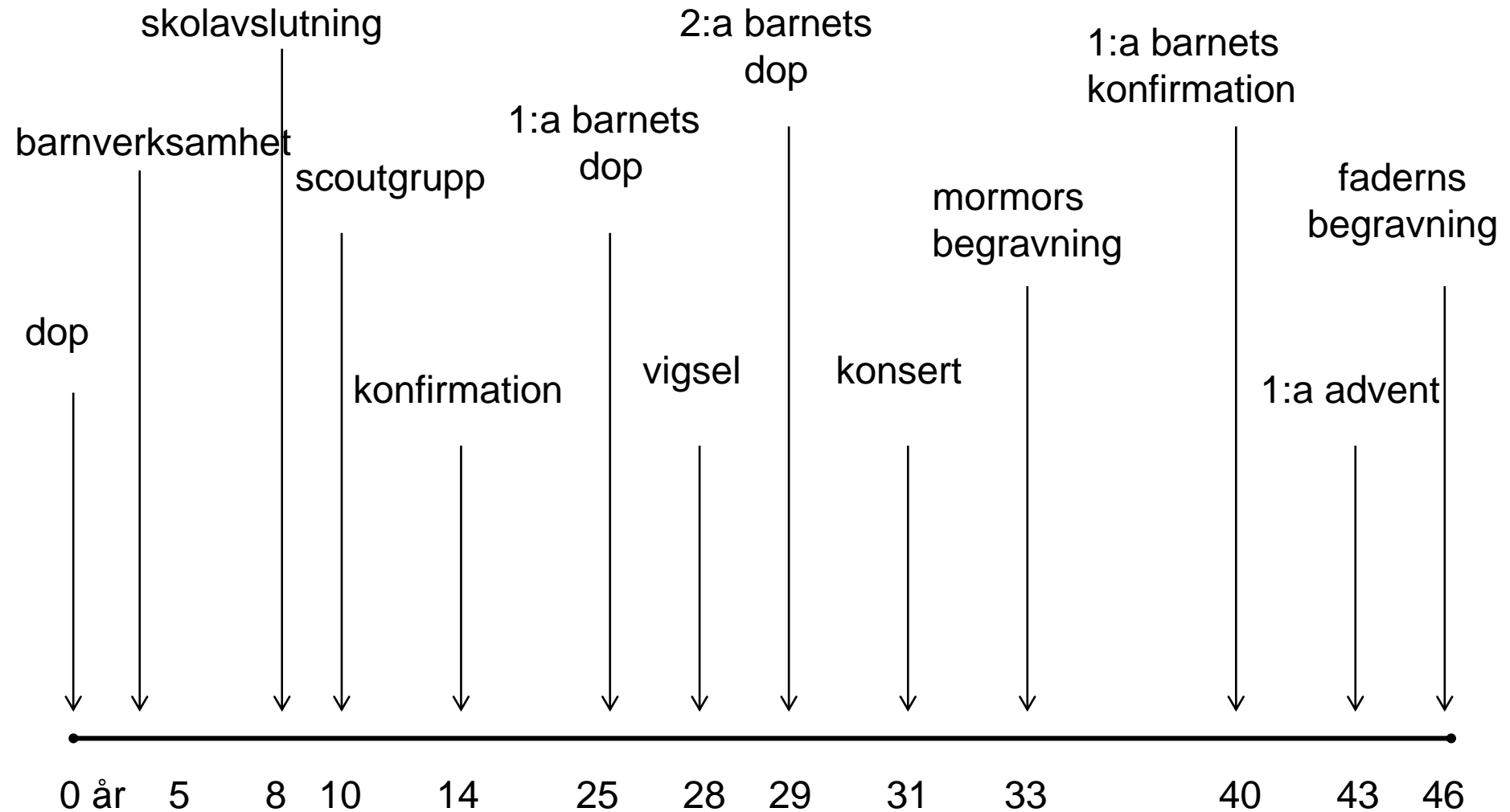
- Deltar minst en gång per år i gudstjänst,
inräknat dop/konfirmation/vigsel/begravning **70%**
- Deltar minst en gång per år i gudstjänst **25%**
(ej medräknat dop, konfirmation/vigsel begravning)

Svenska kyrkan har kanske aldrig haft ett bättre utgångsläge

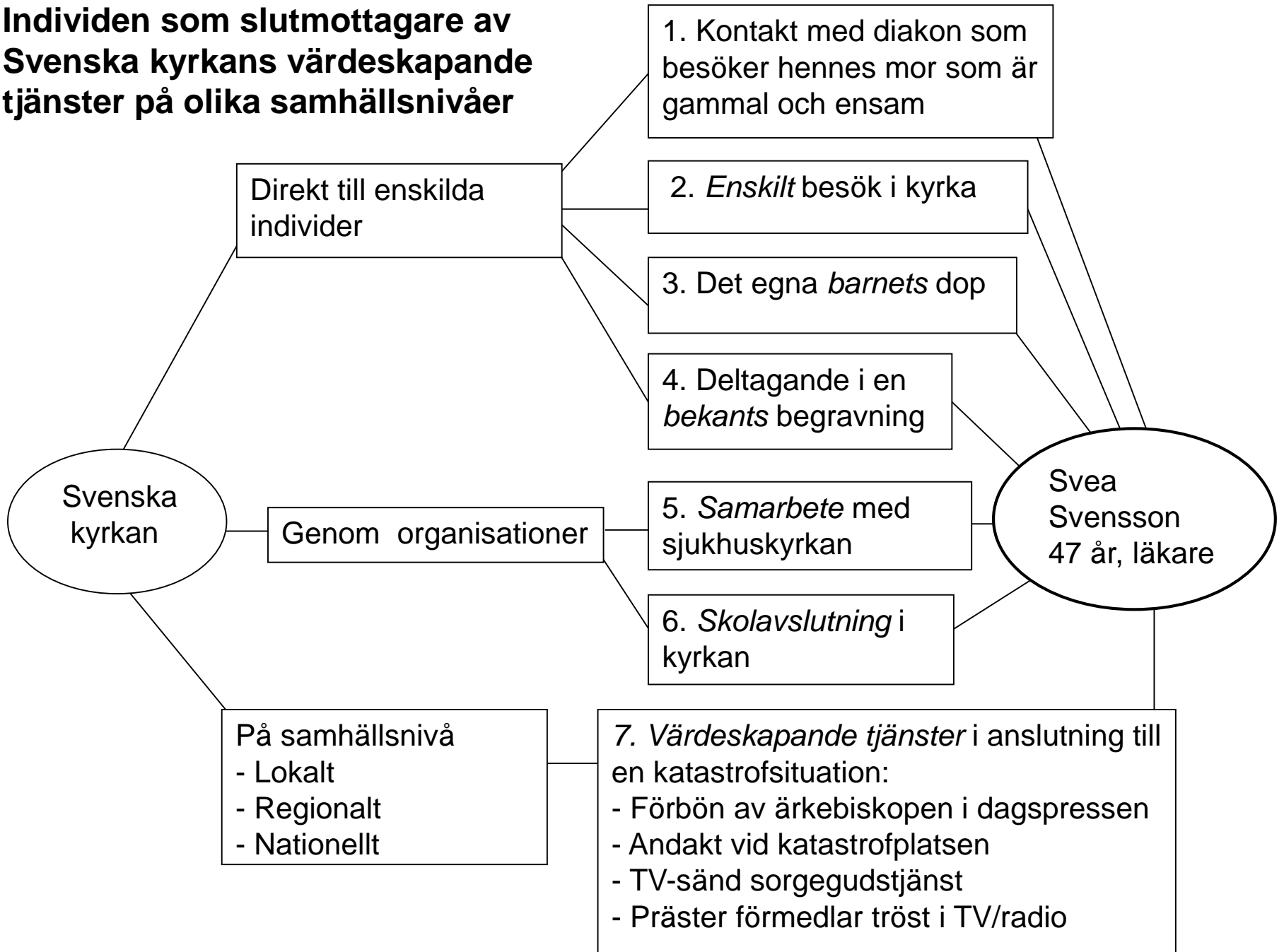
- Från kyrkans religiösa monopol till valfrihet
- Från kyrkan som tvång till resurs – och nya former av efterfrågan
- Staten har tagit över det mesta som kyrkan hade hand om tidigare
- Kyrkan fri att ha fokus på kärnverksamheten
- Religionens ”återkomst” i det offentliga rummet
- ”Legitimt” att offentligt tala om sin tro och vad den betyder
- Svenska kyrkan är troligen materiellt sett rikaste kyrkan i världen
- Trots 72 år av frivillighet – 5,5 miljoner medlemmar

Vad ska (vi =) Svea och Sven
Svensson med kyrkan till?

Svea Svenssons livsperspektiv på sin relation till kyrkan

Individen som slutmottagare av Svenska kyrkans värdeskapande tjänster på olika samhällsnivåer

Bekräftar eller förnekar

Svenska kyrkan

Sveas relation?

Hur kan anställda och
förtroendevalda medverka till
att människors befintliga relation till
kyrkan bekräftas?

Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar!

Döp dem i Faderns och Sonens och den helige Andes
namn och lär dem att hålla allt vad jag har befallt er

**Kyrkans uppgift är att
utifrån evangeliet om Jesus Kristus
bidra till människors livstolkning
och upplevelse av
mening och sammanhang**

Utmaningar inför framtiden

- Ta vara på den unika folkkyrkosituationen
- Ta vara på Svenska kyrkans teologiska och kulturella arv med dess speciella resurser
- Våga vara mottagarorienterad, ta utgångspunkten hos dem kyrkan är till för - deras behov – men utifrån kyrkans särskilda uppgift och mål
- Ta pluralism och individualism på allvar – vi har alla olika “smak” och behov
- Skapa utrymme för frivilliga insatser – det är många som kan och vill bidra
- Engagera församlingsborna i utvecklingen av kyrkans arbete

Den största och avgörande utmaningen

Att sätta medlemmarna i fokus istället för
kyrkoorganisationen!

Att bekräfta de 5,5 miljoner döpta
medlemmarna!

Annars marginaliserar Svenska kyrkan sig
själv och sekulariserar samhället

Utmaningar för Svenska kyrkans identitet

när behovet av kyrkan ökar men söndagsgudstjänsterna minskar

Per Pettersson är professor i religionssociologi vid Centrum för tjänsteforskning vid Karlstads universitet, och gästprofessor vid Centrum för forskning om religion och samhälle vid Uppsala universitet. Han har huvudsakligen forskat om majoritetsreligion och den religiösa situationen i Sverige, men också deltagit i flera internationella jämförande forskningsprojekt.

Bokens syfte är att belysa och problematisera spänningen mellan

- Svenska kyrkans starka fokus på söndagens huvudgudstjänst,
- det sjunkande deltagandet i denna gudstjänstform, och
- den ökade efterfrågan på kyrkans tjänster inom andra områden, samt
- att därmed bidra till samtal och reflektion kring Svenska kyrkans identitet och dess medlemmars upplevelse av kyrkans identitet.

Söndagens huvudgudstjänst har en central plats i Svenska kyrkans verksamhet och i officiella dokument som uttryck för kyrkans identitet. Men sen lång tid tillbaka har deltagandet i söndagsgudstjänsterna successivt minskat, samtidigt som efterfrågan och behovet av kyrkans medverkan inom andra områden har ökat. När församlingar och kyrkans personal möter denna efterfrågan blir många överlastade med arbete, samtidigt som de kan uppleva att de misslyckas i sitt uppdrag genom att deltagandet i söndagsgudstjänsterna är lågt. De enskilda kyrkomedlemmarna verkar däremot inte se det låga deltagandet i huvudgudstjänsterna som ett problem, utan uttrycker tillfredsställelse med sitt medlemskap och betonar särskilt värdet av de livsriter de tar del av, inte minst dopet.

SVENSKAKYRKAN.SE/KARLSTADSSTIFT
BESÖKSADRESS: VÄSTRA TORRGATAN 15
BOX 186, 651 05 KARLSTAD

Svenska kyrkan
KARLSTADS STIFT

Per Pettersson

Utmaningar för Svenska kyrkans identitet

NÄR BEHOVET AV KYRKAN ÖKAR MEN
SÖNDAGSGUDSTJÄNSTERNA MINSKAR

Per Pettersson | UTMANINGAR FÖR SVENSKA KYRKANS IDENTITET

Svenska kyrkan
KARLSTADS STIFT

Utmaningar för Svenska kyrkans identitet

När behovet av kyrkan ökar men söndagsgudstjänsterna minskar

Per Pettersson
130 sidor

Upplaga 2 (2016) kan beställas från Nomen förlag (170 kr):

<https://www.vulkanmedia.se/butik/>

Gratis PDF: <http://uu.diva-portal.org>